

Hoe gebruiken we ontkenningen in zinnen?

1. Geen

Het woord *geen* wordt gebruikt bij **onbepaalde zelfstandige naamwoorden (met het onbepaalde lidwoord *een*) of zelfstandige naamwoorden zonder lidwoorden**. *Geen* wordt alleen gebruikt om een zelfstandig naamwoord te ontkennen dat in algemene betekenis wordt gebruikt.

Voorbeelden:

- Ik heb *een* fiets (onbepaald lidwoord).
Ik heb *geen* fiets.
- Ik heb geld bij me (géén lidwoord).
Ik heb *geen* geld bij me.

Het woord *geen* staat vóór het zelfstandig naamwoord.

2. Niet

Voor alle andere gevallen gebruik je niet. We zetten de mogelijkheden op een rijtje:

1. Niet wordt gebruikt bij **bepaalde zelfstandige naamwoorden (met het lidwoord *de* of *het*)**.

Niet staat aan het einde van de zin.

Voorbeeld:

Ik lees *de* krant.

Ik lees de krant *niet*.

2. *Niet* wordt gebruikt om **het gezegde** (hoofdwerkwoord, eventueel aangevuld met hulpwerkwoorden of infinitief) in de zin ontkennend te maken.

Voorbeelden:

Ik kom.

Ik kom *niet*.

(hoofd)werkwoord: *niet* staat aan het einde van de zin

Ik ga vandaag sporten.

Ik ga vandaag *niet* sporten.

hoofdwkwoord + infinitief: *niet* staat vóór het infinitief

Ik heb gekookt

Ik heb *niet* gekookt.

hulpwerkwoord + voltooid deelwoord: *niet* staat vóór het voltooid deelwoord

Let op: in **bijzinnen** komt *niet* op de volgende plaats in de zin te staan:

- De bijzin heeft één (hoofd)werkwoord: *niet* staat vóór het werkwoord.
Voorbeelden:
Eva heeft gezegd dat zij *niet* komt.
Joris komt vandaag, omdat hij morgen *niet* kan.
  - De bijzin heeft meerdere werkwoorden: *niet* staat voor de werkwoorden aan het einde van de zin.
Voorbeelden:
Ik weet zeker dat Ellen dat *niet* heeft gezegd heeft (Ik weet zeker dat Ellen dat *niet* gezegd heeft).
Sara zegt dat ze het *niet heeft* gedaan (Sara zegt dat ze het *niet* gedaan heeft).
3. *Niet* wordt gebruikt bij **persoonlijke voornaamwoorden**. *Niet* staat aan het einde van de zin.
Ik zie *hem*.
Ik zie hem *niet*.
  4. *Niet* ontkent een **bijvoeglijk naamwoord**. Het woord *niet* staat voor het bijvoeglijk naamwoord.
Voorbeelden:
Het bed is *niet* groot.
De film is *niet* spannend.
  5. *Niet* ontkent een **woordgroep met een voorzetsel**. Het woord *niet* staat vóór de woordgroep met het voorzetsel.
Voorbeelden:
We eten *niet* op het balkon.
Eva woont *niet* in Amersfoort.
  6. *Niet* ontkent en **legt nadruk**. Het woord *niet* staat vóór het woord dat het ontkent.
Voorbeelden:
Esmá komt *niet* vandaag, maar morgen.
Ik heb het *niet* aan Ella verteld, maar wel aan haar broer.

3. Niets, niemand, nergens, nooit

Ze is ziek en eet bijna *niets*.
Ik woon hier pas en ken nog *niemand*.
Iedereen zat. *Nergens* was een stoel vrij.
Ik heb nog *nooit* heeft gevlogen.

Niets, niemand, nergens en *nooit* zijn de ontkenning van:

iets (= een beetje, een onbepaalde hoeveelheid)
iemand (= een onbepaalde persoon)
ergens (= op een onbepaalde plaats)
ooit (= een keer, op een niet precies bepaald tijdstip)

4. Veel voorkomende tegenstellingen op een rij

wel

Ik kijk wel naar het nieuws op tv.
Ik ga wel naar Entree vandaag.
Wil hij dat wel?

een, veel, enkele (= een paar)

Ik heb een auto.
Ik wil koffie.
Ik heb veel geld.
Ik heb enkele vragen.

soms, vaak, altijd, ooit

Ik vergeet soms mijn sleutels.
Ik bak vaak brood.
Ik neem altijd met de trein.
Ik woonde ooit in Brazilië.

iets, alles

Ik heb iets gezien.
Heb je al iets gegeten?
Ik vergeet alles.

iemand, iedereen

Heb je al iemand gezien?
Iedereen weet hoe oud hij is.

ergens, overal

Hij is overal welkom.
Ik heb haar ergens gezien.

nog (wat/een beetje)

Wil je nog (wat) soep?
Wil je nog een beetje soep?

al

Ik heb de afwas al gedaan.
Ik heb de film al gezien.
Stop je al met eten?

al

Zij heeft al twee kleinkinderen.
Ik heb al twee boten gezien.
Heb je al koffie gehad?

al

Ik ben al twee keer in Afrika geweest.
Ik heb al vaak gevlogen.

niet

Ik kijk niet naar het nieuws op tv.
Ik ga niet naar Entree vandaag.
Nee, hij wil dat niet.

geen

Ik heb geen auto.
Ik wil geen koffie.
Ik heb geen geld.
Ik heb geen vragen.

nooit

Ik vergeet nooit mijn sleutels.
Ik bak nooit brood.
Ik neem nooit de trein.
Ik woonde nooit in Brazilië.

niets

Ik heb niets gezien.
Nee, nog niets.
Ik vergeet niets.

niemand

Nee, nog niemand.
Niemand weet hoe oud hij is.

nergens

Hij is nergens welkom.
Ik heb haar nergens gezien.

niet meer; geen...meer

Nee, ik hoef niet meer.
Nee, ik hoef geen soep meer.

nog niet

Ik heb de afwas nog niet gedaan.
Ik heb de film nog niet gezien.
Nee, nog niet.

nog geen

Zij heeft nog geen kleinkinderen.
Ik heb nog geen boten gezien.
Nee, ik heb nog geen koffie gehad?

nog nooit

Ik ben nog nooit in Afrika geweest.
Ik heb nog nooit gevlogen.

nog

Hij slaapt nog.

Ik weet het nog goed.

nog

Er zijn nog koekjes.

Er zijn nog twee kaartjes.

niet meer

Hij slaapt niet meer.

Ik weet het niet meer.

geen meer

Er zijn geen koekjes meer.

Er zijn geen kaartjes meer.